

ברכת הדעת

כותרות למחשבה: • דעת • דעת מגיעה מקדושה • אנו מבקשים להבדיל בין טוב לרע • דעת היא צינור לשפע אלוהי • דעת אלקים – בקשה להיות דבוקים ברוח הקודש • יכולת ההבדלה – מאפשר חיבור נכון.

אתה חונן לאדם

דעת.

ומלמד לאנוש בינה:

אתה חונן – דעת מתוך חיבור לקדושתו של ה' יתברך!

ברכה זו מרוממות אותנו! מרוממות את כל ברכות הבקשה שיבואו אחריה! ברכה זו שונה מכל ברכות הבקשה בשמונה עשרה בכך שהיא פותחת ב"אתה חונן". דבר זה מלמד אותנו: מקור הדעת בקדוש ברוך הוא "חננו מאיתך". הדעת נובעת מתוך הקדושה. בבקשת הדעת אנו מבקשים להתחבר אל מקור הקדושה, שממנו נובעת כל הדעת בעולם!

אנו מבקשים דעת, מתוך רצון אמיתי לפעול טוב בעולם:

דעת היא היכולת להבין בין טוב לרע. ההבחנה בין טוב לרע היא המאפשרת לשפע לרדת לעולם. לכן, ברכת חונן הדעת היא הברכה הפותחת את ברכות החול - ברכות הבקשה - היא המפתח להורדת השפע. רק מי שיוודע לברור את הטוב מתוך הרע, יוכל לנצל בצורה נכונה את העושר ואת שאר הדברים שיקבל, ורק הוא זכאי לשפע אלקי!

אתה חוננתנו:

תפילה מרגשת זו אנו זוכים לומר בכל מוצאי שבת. ה' מאפשר לנו להגיע לדעת תורה. דעה זו מאפשרת לנו לא רק לשמור את המצוות, אלא גם לדעת להבדיל. לימוד תורה עוזר לנו לדעת להבדיל בין קודש לחול ובין ישראל לעמים ובין השבת לעומת ימות השבוע.

מטרת ההפרדה היא התחברות! יש צורך בעולם החול ויש צורך בעולם הקודש, אך חשוב להכיר את ההבחנה שביניהם. ככל שנבחין טוב יותר בהפרדה, כך יהיה ניתן ליצור חיבור נכון ומתאים בין קודש לחול ובין ישראל לאומות העולם (הרב קוק). ומדובקים ביראתך: כמה מרגש! אנחנו מבקשים להיות דבוקים בה', ביראת ה'. ייתכן להבין גם אחרת: בזכות יראת ה' נהיה שלמים. בזכות יראת ה' נחבר את כל המציאות להיות אחת (הרב צבי יהודה)!

חכמה, בינה ודעת:

חכמה – אלו דברים שאדם לומד מאחרים.

בינה – אלו דברים שאדם מתבונן בהם ומפתח ומעמיק את הדברים שלמד מאחרים. דעת – אלו דברים שאדם הצליח להבין בעצמו! כיצד? על ידי רוח אלקים הנמצאת בכל אחד מאיתנו! למרות שאנחנו רחוקים מרוח הקודש, אנחנו מעיזים לבקש להיות דבוקים אל הקודש – מבקשים רוח אלקים!

במוצאי שבת:

אתה חוננתנו למדע תורתך. ותלמדנו לעשות בהם חקי וצונקי. ותבדיל יי אלהינו בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישאל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה. אבינו מלכנו החל עלינו את הימים הקאים לקראתינו לשלום ושוכים מכל חטא ומנקים מכל עון ומדבקים ביראתך וחננו מאתך...

חננו מאתך

חכמה בינה ודעת:

ברוך אתה יהוה. חונן הדעת:

דיני אתה חוננתנו:

מתיר ממלאכה – לאחר אמירת אתה חוננתנו, מותר לעשות מלאכה, אבל אסור לאכול עד לאחר הבדלה על הכוס (רב עמרם גאון ורש"י, ושר"ע רצ"ד, י).
שכח אתה חוננתנו: איננו חוזר על תפילתו, מפני שעתידי להבדיל על הכוס (שבת לג; שר"ע רצ"ד). אם נזכר לפני שאמר "ה' " של חתימת הברכה, חוזר ואומר "אתה חוננת". אולם, אם אמר שם ה', ממשיך את התפילה ואינו חוזר. במקרה זה, לא יעשה מלאכה, עד הבדלה או עד שיאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול".
שכח אתה חוננתנו, ואכל לפני הבדלה: במקרה זה צריך לחזור על תפילת שמונה עשרה ולומר אתה חוננתנו (פשוט הגמרא בשבת לג; שר"ע רצ"ד, י. וטוב שיתנה שאם אינו חייב תהיה זו תפילת נדבה – חז"ל שבת ח"ב ע"ב ע"ב ש"ע).